

Acésta fôia ese cate 3 côle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 10 franci cu porto duplu alu postei.

TRANSILVANI'A.

Abonamentul se face numai pe cate 1 anu întregu. Se abonédia la Comitetulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domniî colectorî.

Fôia Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Nr. 9.

Brasiovu 1. Maiu 1878.

Anulu XI.

Sumariu: Dora d'Istria. (Fine.) — Primulu omu face istoriculu primeloru sale misicari, primeloru sale sensatiuni si ale primeloru sale notiuni dupa crearea sa. — Corespondintie de ale repausatiloru. (Contin.) — Vasilie Aronu si operele sale. — Crucea si angerulu. — Literariu.

Dora d'Istria.

(Fine.)

Poesi'a urmatóre, cá o amara ironia, descrie si mai bine acésta deplorabila stare de abusuri seversite de functionari. Este canteculu cu care femeia unui functionariu voiesce se adórma copilulu seu:

„Dormi, mititelule, pre catu nu faci inca reu! — Nani copilasiu, nani.

Lun'a cu faci'a de arama reversa tainic'a sa lumina pe léganulu teu! — Iti voiu spune o istoria care s'a intemplat. — Iti voiu canta adeverulu! — Tu, te odichnesce inca cu ochii inchisi. — Nani, copilasiu, nani.

O scire buna s'a respanditu in provincia. — Tatalu teu, acnsatu de mai multe fapte rele, este chiamatu inaintea justitiei; dar' tatalu teu, cu multa sciintia, va scapa neatinsu. — Dormi, mititelule, pre catu esci onestu! — Nani, copilasiu, nani.

Marindu-te, tu vei invetiá se apretiuiesci lumea orestina; — vei cumperá o haina de copistu si vei luá unu condeiu. — Vei dice cu ipocrisia: „Suntu onestu, suntu pentru dreptate.“ — Dormi, sórtea ta este asigurata. — Nani, copilasiu, nani.

Vei avea asemanarea unui bunu functionariu, si in sufletulu teu vei fi unu blastematu. — Dupa-ce te vei duce pana la usia, voru face unu gestu de despretiu. — Tu vei invetiá se'ti pleci spatele cu gratia. . . — Dormi, mititelule, pe catu esci nevinovatu. Nani, copilasiu, nani.

Cu tóte cá esci blandu si sficiosu cá ói'a si simplu cá dens'a, — vei sci se ajungi terendu-te la unu frumosu postu, fóra a te lasa se fii prinsu. — Dormi, pe catu nu sci inca a furá. — Nani, copilasiu, nani.

Tu vei stringe bani se faci o casa cu mai multe caturi; — vei ajunge la unu gradu inaltu si te vei face de odata boeriu mare, unu nobilu rusu! — Vei trai multa timpu si'ti vei stersi viéti'a in pace. Dormi frumosulu meu functionariu. — Nani, copilasiu, nani.“

Mai traducemu urmatórea poesia, éra de dn. Nekrasoff, asupa starei tieraniloru si a suferintieloru loru.

„Nenila cere dela burgmistrulu Vlass cate-va lemue, cá se faca o isba (coliba). Ela ii raspunde: „Nu am, nu'ti voiu da!“ Stapanulu se va întórce, socotesce

betran'a, elu va hotari. Stapanulu va vedea cá isb'a este vechia, si elu imi va dá lemne.

Unu vecinu, omu rapitoriu, iea dela tierani unu petecu de pamentu din cele mai bune. Stapanulu se va întórce si noi vomu castigá, dicu tieranii. Elu va dice o vorba numai si pamentulu nostru celu bunu ni se va da inapoi.

Unu cultivatoriu liberu iubesco pe Natasi'a; dar' ingrigitorulu, omu fara ànima, nu le dá voia a se casatori. — „Se asteptamu, Ignasi'o; stapanulu o o se via“ dice Natasi'a amantului. In fine, mici si mari, pentru cea mai mica contestare repeta in choru: — Stapanulu se va întórce si ne va face dreptate.

Betran'a Nenil'a a muritu; peteculu de pamentu dá vecinului o suta de spicuri pentru unulu. Cultivatoriulu liberu a fostu luat se pórté pusc'a, si Natasi'a nu se mái gandesco la casatoria. . . Dar' stapanulu n'a venitu, elu este inca departe.

In fine, intr'o frumósa di, o trasura mare cu patru róte si inhamata cu siése cai se arata pe calea care duce la satu. In midiulocu se inaltia unu cosciugu de stejariu; in acestu cosciugu era stapanulu si dupa densulu inaintá mostenitoriulu seu. Vechiulu stapanu fu ingropatu, si celu nou, dupa ce si-a stersu lacrimele, se urca in trasura si pléca éra la Petersburg.“

Asupra femeiloru din Caucasu d-n'a Dora d'Istria ne dá o multime de amenunte fórté interesante. Caucasulu este o lume atatu de misteriósa, in catu o multime de poeti si scriitori din Rusi'a au fostu incantati de frumsetiele sale. Lermontoff, exilatu la Caucasu dice: „Selbatici suntu locuitorii acestoru selbatece abisuri! In lupta ei se nascu si pentru lupta crescu. Copilulu intra in viétiá luptandu-se, si luptandu-se omulu móre. Printr'o singura vorba ei se intielegu: „Inimiculu! Rusulu!“ Cu acésta vorba mam'a, cu copilulu seu pe geunchi, ii insufla in ànima o curagiósa spaima. Astu-feliu copilulu chiar', slabulu, nu intielege iertarea. Credintiósa este amici'a; mai credintiósa inca resbunarea. Acolo nu curge o picatura de sange care se nu fia resbunata la or'a hotarita. Dar' amorulu, cá si ur'a, este unu amoru nemesuratu.“

D-n'a Dora d'Istria, cá pentru tóte celelalte pro-

vincii, ne face istori'a Caucasului, ne spune tradițiunile și luptele sale, ne descrie caracterulu, frumseti'a și condițiunea femeiloru acestoru provincii ale Caucasului, și nu uita nimicu din ceea ce pôte face interesante și instructive studiile sale.

Spatiuulu nu ne permite a intra în mai multe amenunte asupra celoru-lalte capitule, în care vorbesce despre Armence, Filandese, Lapone, Samoiede, Mongole, Manciuane, Nogaisse. Vomu citá numai cateva deosebite poesie populare, care au o frumsetie particulara. Cea urmatóre este din Esthonia, dupa tiermurile marei baltice;

„Era o fata, o tenera fata; ea mergea se pazésca turm'a sa în paduri; gasi o pasere pe care o aduse cu dens'a acasa. Paserea luá indata o forma omenésca; se schimbà într'o tenera fetióra, blanda, buu'a Salm'a.

Trei petitori sosira: celu d'anteiu era fiúlu lunei, alu douilea fiúlu sórelui, alu treilea fiúlu unei stele.

Fiúlu lunei se duse langa Salm'a; elu conducea unu caru inhamatu cu siese-dieci de cai. Salm'a îi dise din cas'a sa de pétra: Nu, nu voiú merge de loou în luna; ea face trei lucruri care nu'mi placu: ea apune în cétí'a diminetiei, apune candu sórele resare, și se înaltia candu elu se cobóra.

Fiulu sórelui se duse langa Salm'a; elu conducea unu caru inhamatu cu siese-dieci de cai. Salm'a îi dise din marginea padurei: Nu, nu voiú merge în locuinti'a sórelui, cá-ci sórele este reu și plinu de capritiuri; radiele sale strica și schimba timpulu frummosu în reu; déca dilele secerisiului frummosu se apropia, elu scóte din senulu pamentului o multime de aburi; candu vine epoc'a semanaturei, elu usuca și arde graulu, fulgera și trasnesce și face tóte campurile sterpe.

„Fiulu stelei se duse langa Salm'a; elu conducea siéi-dieci de cai. Salm'a îi dise: Du calulu stelei la grajdu, dá'i tenu cu braçiale, dá'i ovesu cu manile pline; întinde peste elu o patura subtire; pune sub pitiórele lui unu largu tapetu; ochii sei se dórma sub unu velu de metasa; pitiórele sale sese odihnésca pe próspete paie. Si tu, fiu alu stelei, te pune la acésta masa alba și siedi pe acésta banca de lemnú; éta bucate bune și bine gatite.

Fiulu stelei intra în cas'a Salm'e; — Mananca, o stea! bea, o stea! traiesce aici în bucuria.

Fiulu stelei facú se sune sabi'a sa, sabi'a sa de aurú; facú se sune pintenii sei de argintú; — Nu voiú se manancu, nu voiú se beau. Amu venitu aici pentru Salm'a; vino dar' langa mine, o Salmo.

Salm'a îi respunde: Dragulu meu voinicu, dragulu meu mire, tu mi-ai datu timpulu se crescú; dá-mi și timpulu se me gatescu. Cu grèu se imbraca orfelin'a, anevoiá se încinge serac'a! Nu, eu nu amu mama, nu amu rude se me ajute; femeile betrane, fetele betrane suntú singure langa mine; aceste femei, aceste fete au ànima cruda și vorbele lorú suntú reci.“

Soçi'a care se gandesc la barbatulu seu plecatu la resbelu, se încrede totu atatu de multu în simpati'a naturei cá și dulcea Salm'a. Déca nu'si înaltia dorintiele pana la stele, ea se róga de elementele globului nostru, spre a duce amorulu seu.

O venturi ale ceriului, salutati pe soçiulu meu cu vocea vóstra sgomotósa; grindina, du'i scirea mea; noru, spune'i catu ilu dorescu; ceriu, dá-i minte și întieptiune; aburi din aeru, povestiti'i amorulu meu, facefi'lu se asculte dorintiele ànimei mele.

Éta multe luni de candu suspinu dupa densulu, multe septemani de candu nu l'amu vediutu; între noi se înaltia mari paduri, numerosi arbori, nobile ramure de meri.

Ori-unde calulu seu va diari, se gasésca elu palate! Ori unde ilu va face se jóce, se afle unu grajdu! ori unde ilu face se traga unu cercu, se gasésca o biserica! Dumnedieu fia langa densulu. Si eu candu óre voiú fi langa elu, candu 'i voiú dá sarutarea de buna sosire?“

Dupa scurtele citatiuni care amu facutu din aceste doue volume, se pôte vedé catu este de interesanta acésta frumósa scriere a d-nei Dora d'Istria, prin intins'a varietate a materiiloru, prin nenumeratele amenunte istorice, prin apretiuiri literarie și prin observatiuni asupra starei de cultura a acestoru deosebite natiuni ale Orientului. Studiulu ce facemu în acésta Revista, ori catu de intinsu ar' fi, nu va poté nici odata se cuprindia tóte partile frumóse ale acestei variate scrieri.

În studiile ce amu publicatu asupra opereloru d-nei Dora d'Istria, scopulu nostru a fostu mai cu séma se atragemu atentiunea romaniloru asupra acestoru însemnate scrieri, din care unele suntú traduse în limb'a englesá, germaná, italianá și rusá. În limb'a romaná, nici un'a din aceste opere nu este tradusa, și pentru acést'a suntú fórté puçinu cunoscute. Ne-amu încercatu, printr'o analiza mai întinsa, se aratamu deosebitele subiecte despre care se ocupa, însemnatatea lorú, precumu și interesulu ce au în parte pentru noi.

D-n'a Dora d'Istria a mai publicatu și alte însemnate lucrari: „Insulele Ioniane,“ istoria și literatura; „Eleonor'a de Haltingen;“ „Nationalitatea romaná“ în Revue des deux Mondes; „Peisagie din Helveti'a italianá,“ în Ilustratiunea; „Eroii Romaniei;“ „Romanii și Papatulu;“ „Pe tiermulu lacuriloru helveticé.“

Ne pare reu cá n'am avutu ocaziunea a gasi aceste trei din urma scrieri, mai cu séma „Eroii Romaniei“ și „Romanii și Papatulu,“ care au fostu traduse și publicate de Il Diritto din Turinu. Credemu înse cá d-n'a Dora d'Istria, care în tóte lucrurile sale, dupa cumu amu aratatu, nu perde nici odata din vedere pe Romani, în aceste scrieri speciale pentru tíer'a nóstra, cá și în „Nationalitatea romaná,“ pe care amu cetitu-o în „Revue des deux mondes,“ (1859) se face caldurosulu aparatoriu alu drepturiloru

patriei noastre, cautandu'i simpatii între amicii independenței și regenerării națiunilor creștine din Orient.

Înainte de a termina, se ne fia permis a face o mica observațiune. Cu tóte că ne lipsecu scrieri și talente serióse, exista înse la noi o aplecare fórté trista de a nu voi se recunóscemu meritulu și talentulu, candu elu se arata, și de a fi fórté indiferenti séu pretentiosi. Aici ne marginimu a constatá numai acésta stare a spiritelor, care nu este nici de cumu o incuragiare pentru desvoltarea talentelor.

Unulu din semnele cele mai mari despre viéti'a și vitoriulu unei națiuni este desvoltarea sa intelectuală, este progresulu ce face în știință și în literatură, este interesulu ce are pentru ori-ce lucrare a spiritului. Ómenii cei mari și productiunile geniului lor înaltia o națiune, o facu cunoscuta și poternica și'i pregatescu unu viitoriu siguru. Dar' cumu se póte desvoltá unu talentu și cumu se póte devota unei vieți consacrate numai studiului și științei, déca elu nu afla nici o incuragiare în publicu și nu vede impregiurulu seu decatu indiferenția? Incuragiarea artelor și a literelor și desvoltarea loru dovedescu adevérat'a civilizațiune a unui populu; și repétemu cu Lamartine: „cetiti annalele popuilor, și ve veti incredințiá îndată, că pe catu timpu ele n'au fostu literate, acei populi n'au existatu; memori'a loru începe cu literatur'a lor și încetédia cu dens'a; candu unu populu nu mai scie nici a cantá, nici a scrie, nici a vorbi, elu nu mai exista.“

Spre a nu ni se imputá că amu cadu în exagerare, în pucinele cuvinte ce amu disu despre talentulu deosebitu alu d-nei Dora d'Istria și despre însemnatatea scrieriloru sale, vomu traduce cateva pasagie din apretinirile facute de cele mai serióse reviste și jurnale franceze, englese și germane.

„Pentru d-n'a Dora d'Istria, a se urcá pe Moench, nu este numai a ajunge cu unu curagiu de barbatu și cu o ardóre de femeia la o înaltime neexplorata, dar' înca a înbracisiá orizontele nemarginitu alu ceriului și alu trecutului, alu prezentului și alu viitorului. Ideile religióse se amesteca neconținutu cu descrierea locurilor. D-n'a Dora d'Istria esaltésa biseric'a Orientului, fóra a nega gresialele sale. Acésta apologia a credinței grece interesédia fórté multu pe cetitoriu, pentru că autorulu trage la fia-care minutu numeróse argumente din faptele și scrierile de totu felulu, care arata în acestu momentu directiunile deosebite ce iau spiritele în cestiunile religióse.“ (Revue des deux mondes, 15 Oct. 1856.) —

„Elveti'a germana, recomandabila prin talentulu și scinți'a autorului seu, a fostu scrisa sub inspirațiunea celoru mai nobile sentimente cari potu face se bata anim'a omului: amorulu patriei și amorulu libertatii“ (Revue de Paris, 15 Maiu 1857.) — Acésta carte este plina de puncturi de vedere; catu despre spiritulu care o însufletiesce, este celu bunu; o ura poternica în contra ori carei apasari, o fraternitate,

care nu are nimicu vulgaru pentru cei apasati.“ (La Presse, 22 Aprile 1857.) — „Ce virilu este, talentulu d-nei Dora d'Istria! A dobanditu din comerciulu cu scriitorii cei mari darulu de a îmbracă cugetarea sa cu o forma energica și potinte. Potu adaugá chiar', că sufletulu seu este petrunsu de unu viu amóru pentru ómenire, de o admiratiune fóra margini pentru minunile naturei și de o credința absolută în bunatatea cerésca.“ (Le Siècle 14 Dec. 1856.) — „Cartea d-nei Dora d'Istria ar' trece în ori-ce timpu de o scriere literara fórté deosebita; este întiparita de tóte sentimentele cele mai nobile, de pasiune înfocata pentru bine și frumosu, scrisa cu verva, espansiune; stilulu se înaltia firesce la lirismu în contemplarea marilor spectacule naturale, pe cari le descrie atatu de bine autorulu.“ (L'Illustration, 10 Ian. 1857.) — „Cine iubesc frumsetiele naturei elvetice, va luá cartea d-nei Dora d'Istria. Filosofia religiósă a inspiratu acésta carte plina de o credința înfocata, scrisa în favórea nationalității romane și a bisericei Orientale.“ (La Librairie, 15 Aug. 1856.) — „Acésta carte plina de fapte și de idei, de analize substantiale, de estrase interesante. Și, în tóte acestea, mai pre susu de tóte acestea, o suflare de marire morale, unu generosu spiritu de libertate, face se palpate scrierea acestei principese. Acestea suntu înalte cualitati!“ (Indépendance Belge, 11 Aprile 1857). Alte jurnale din Belgi'a și Elveti'a recunosc d-nei Dora d'Istria aceleasi merite.

„Prin caletorii în Germani'a, Itali'a, Elveti'a, Belgi'a și altele, principesa Elen'a adaogá crescerei sale îngrijite și feliuritelor cunoscințe ce dobandesc prin studii particulare, și castigá o cultura esceptionale basata pe fundamente scientifice, pe cunoscința deplină a mai multor limbi vechi și moderne, pe cugetari liberale asupra stării religióse și politice a Europei. De și este creștina din orientu, ea judeca Papismulu cu tóta claritatea și libertatea de conștiința a Protestantismulu; ca Romanca, ea dovedesc celu mai desaversitu patriotismu și se declara inimica a ori carui despotismu și absolutismu. Cu talente barbatesci și cu óre-care inspirațiune, și a esprimatú pana acumu ideile în doué carti, din care cea dintai: „La vie monastique dans l'Eglise orientale,“ în pucini ani a avutu o a dou'a editiune, în vreme ce a dou'a: „La Suisse allemande“ avú o editiune germana adaogata și coresă.“ (Conversations Lexicon. 10 Auflage. 1859.) — „Switzerland, the Pioneer of the Refórmation“ etc. tradusu din frantiozesce de H. G. — E o carte fórté însemnata, care, în originalulu francesu, a desteptatu o atenziune însemnata, în continentu. Papatulu e privitu într'ins'a ca stelpulu centrale alu sistemului despotice. În tóta oper'a este unu spiritu de entusiasmu în privinți'a vietiei și a faptelor celoru ce au fostu aparatorii purității și adevérului Scripturelor; ceea ce dá multu focu și interesu operei. Rare ori amu vedutu scen'a finală a vietiei lui Huss, și tóta esistinți'a lui Zwingli, de-

scrise cu mai multa putere. Autorea arata o mare cunoscintia despre tóte subiectele despre care tractéda si, totu de odata, o apretiuire a caracterului eroicului crestinescu, care ne face se credemu cá insasi s'a adaptat aduncu in sorgintele Santei Scripturi, si cá are unu sentimentu intimu de adeveratulu crestinismu." (The news of the Churches and journal of Missions, May. 1, 1858.) — „Dupa comunicarile Atheneului din Londra, Principessa Dora d'Istria e o femeia de o nalta cultura, o scolara a lui Pappadopoulos, care este si adancu versata in sciintiele germane etc." (Magazin f. d. Literatur des Auslandes. Berlinu. 8 Aprilie 1859).

Amu poté se inmultim citatele din publicatiuni straine, care aducu d-nei a d'Istria tributulu de laude ce se cuviniu er... seu talentu. Speramu inse ca compatrioti... lu-o mai bine, voru invetiá a o pref...

(Dupa R... Radu Ionescu.

Prim... istoriculu primeloru sale misicari, asatiuni si ale primeloru sale notiuni dupa crearea sa.

Dupa G. Buffon.

... aducu aminte de acelu momentu plinu de... na si de turburare, in care am simtitu pentru... am'a data ecsistintia mea singulara. Eu nu sciamu ce sunt, unde me afiu, de unde veneamu. Deschisei ochii: Ce multime de sensatiuni! Lumin'a, bolt'a ceriului, verdéti'a pamentului, cristalulu apelor, tóte acéstea me ocupau, me animau si 'mi imprumutau unu sentimentu neesplicabile de placere. La inceputu credeamu, ca tóte aceste obiecte se afla in mine, si ca formédia parte din mine. Ide'a acésta nascéndu'mi, se intaria si mai multu, candu intorseiu ochii spre sóre: splendórea lui me orbi, fóra voia inchiseiu pleopele si simtiam o durere nisióra. In acestu momentu de obscuritate, eu credeamu, ca 'mi am perdutu intréga-mi fiantia,

Intristatu, cuprinsu de mirare, cugetam la acésta mare schimbare, candu deodata audiú sunete: cantatulu paseriloru, marmurulu aerului formau unu concertu a carui impresiune dulce strabatea pàna in adenculu ànimei mele. Ascultaiu mai multu tempu si 'mi diceamu, ca acea armonia sunt eu.

Ascultandu si preocupatu cu totul de acestu nou modu de ecsistentia, uitasemu degiá lumin'a, acésta alta parte a fiantiei mele, pe care o am cunoscutu pentru prim'a óra, candu deschiseiu ochii. Ce placere simtiamu reaflandu-me in posesiunea atatoru obiecte stralucitóre! Veseli'a mea intrechè totu ce simtisemu pentru prim'a data si me facè se uitu pentru càtuvia tempu, incantatoriulu efectu alu suneteloru.

Mi ficsaiu privirile asupra miiloru de obiecte diferite, si observaiu indata, ca eu pociu perde si reafliá acele obiecte, si ca aveamu puterea a distruge

si a reproduce dupa placerea mea acésta frumósa parte a fiantiei mele. De si mi se pareau nemarginitu de mari atatu prin reflexulu luminei, catu si prin varietatea coloriloru, totusi 'mi pareu ca ele tóte constitue o portiune din fiantia mea.

Incepeamu a me deda cá se privescu fara emotiune, se ascultu fara a me turbura, candu o adiare usióra, a carei fragedime o simtiamu, 'mi aduse parfumuri, ce 'mi causara o placere intima si me faceau se simtiu amoru pentru mine insumi.

Agitatu prin tóte aceste sensatiuni, impinsu prin o ecsistentia frumósa si mare cá acésta, me ridicaiu dintr'odata, simtiendu-me transportatu prin o putere necunoscuta. Nu facui decatu unu singuru pasu. Noutatea situatiunei mele me facè se stau nemisicatu; surprinderea 'mi fù ecstrema, credeamu ca ecsistentia 'mi fuge; misicarea pe care o facusemu confundase obiectele, si mi se pareu ca totul se afla in disordine. Ridicaiu man'a la capu, atinseiu cu ea fruntea si ochii, pipaiamu intregu'mi corpu, si atunci man'a mea 'mi parú ca este principalele organu alu ecsistentiei mele. Aceea ce simtiamu in acésta parte, era asia de distinsu si de completu, in comparatiune cu placerea, pe care 'mi o au causatu lumin'a si sonulu, in catu me atasaiu cu totul pre langa acésta parte solida a fiantiei mele si simtiamu ca ideile mele castiga profunditate si realitate.

Totu ce atingeamu, pareu cá da manei mele o simtire dupa alta, si fia-care atingere producea in sufletulu meu o idea indoita.

Inse nu trecè multu si observaiu, cá acésta facultate de a simti era respandita preste tóte partile fiantiei mele si asia recunoscuu limitele ecsistentiei mele, care pana aci 'mi pareu nemarginita in estinderea sa.

'Mi preambasemu privirile dealungulu corpului meu; 'lu credeamu de unu volumu enormu si asia de mare, in càtu tóte obiectele pe care le vedusemu, nu'mi pareau in comparatiune, decàtu ca nisce puncte luminóse.

Me ecsaminaiu mai multu tempu, me priveamu cu placere, urmámu si observámu man'a mea si misicarile ei. Mi-faceamu despre tóte acestea ideile cele mai ciudate, credeamu, cá misicarea manei mele nu este decàtu unu feliu de ecsistentia fugitiva, o sucesiune de lucruri ce 'si sémana. O apropiaiu in fine de ochi si acuma 'mi pareu cu multu mai mare decàtu intregu'mi corpu si facè se dispara dela vederile mele unu numeru infinitu de obiecte.

Incepui a presupune, cá in acésta simtire a ochiloru mei este o illusiune. Vedusemu prea bine, cá man'a mea nu era decàtu o mica parte a corpului meu, si nu puteamu intielege, cum ea potea cresce asia de multu, in càtu se'mi para intr'o marime nemesurata. M'amu decisu deci a nu me increde, decàtu numai pipaindu, ceea ce nu m'au insielatu si de a fi cu luare-aminte asupra tuturoru celorualte modalitati de a simti si de a fi.

Acésta precautiune 'mi au fostu utile. Me pusesemu in misicare si amblamu cu capulu ridicatu si cu ochii spre ceriu, candu me loviiu usioru de unu palmieru. Inspaimentatu intinseiu man'a spre acestu corpu strainu, crediendu'lu astufeliu, pentru-cà elu nu respundea prin simtire simtiului meu. Me intorseiu dela elu, dandu preste una specie de grópa, si cunosciui pentru prim'a óra, cà mai era inca ceva afara de mine.

Agitatu prin acésta noua descoperire, mai multu decâtu fusesemu prin cele anterióre, 'mi-au trebuitu càtu-va tempu, pana ce se'mi revinu si meditandu asupra acestei intemplari, conchiseiu, cà asupra obiecteloru esterióre trebue se judecu totu asia, cá si asupra partiloru corpului meu, si cà numai pipaindu-le me voiui potea convinge despre ecsistenti'a loru.

Me incercámu deci a pune man'a pe tóte càte le vedeamu: voiamu se atingu sórele, se imbratisiediu orizontulu si dámu numai de golulu aerulu.

La fia-care ecsperientia ce incercámu, cadeamu din surprindere in surprindere, pentru-cà tóte obiectele 'mi pareau aprópe de mine, si numai dupa una lunga serie de incercari m'am potutu invetia se me servescu de ochii mei, pentru de a 'mi conducé man'a si pentru-cà ea 'mi da idei cu totul diferite despre impressiunile pe care le primeamu prin simtiulu vederi, sensatiunile mele nu erau de acordu intre ele, notiunile mele erau imperfecte si totalulu fintiei mele pentru mine insu'mi era o ecsistentia confusa. Adencitu cu totul in ecsaminarea fintiei mele, de aceea ce eramu, de aceea ce poteamu fi, contradicerile ce mi se prezentau me umileau. Cu càtu reflectámu mai multu, cu atátu mi se aratau mai multe indoieli. Obositu de atáta incertitudine, fatigatu de misicările pe care le incercase sufletulu meu, genunchii mi se inmuiara si me aflámu intr'o stare de repausu. Acésta stare de linisce 'mi reintarí simtirile.

Me asiediasemu subt umbr'a unui arbore frumosu, fructe de o colóre stralucitóre atárnau in forma de straguri deasupra mea la o distantia numai càtu le poteamu ajunge cu man'a. Le atinseiu usioru si la momentu fructele cadu diosu de pe ramura, precumu cade smochin'a candu este cópta.

Ridicaiu unulu din acele fructe, 'mi inchipuiamu a fi facutu o cucerire si me mandriamu cu facultatea pe care o simtiamu de a poté tiené in man'a mea o alta fintia. Apasarea ce o esercitá, de si abia simtita, 'mi parea o ecsistentia animata, si 'mi facea placere a o invinge. Apropiasemu acelu fructu de ochii mei si contemplámu form'a si colórea. Unu mirosu deliciosu me indemná a'lu apropia si mai multu. Acuma se aflá in apropiarea buzeloru mele si respirámu parfumulu si mirosulu seu. Intregu interiorulu meu se implù cu acestu aeru parfumatu. Gur'a mi se deschise pentru de a'lu inspira, ea se reinchise pentru de a prinde fructulu si acuma simtiamu cà posedu unu mirosu cu multu mai finu. In fine am gustatu.

Ce dulcétia! ce sensatiune noua! Pana atánci n'avusesemu decâtu placeri, éra acuma gustulu me dotá cu simtiulu voluptatiei. Intimitatea gustarei, produse in mine ide'a de a posede. Credeamu, cà substanti'a acelu fructu se prefacuse intr'a mea si ca eu amu poterea de a transforma fintiele.

Magulítu prin acésta idea de potere, indemnatu prin placerea pe care o simtisemu, eu mai culesciu inca si unu alu douilea si alu treilea fructu, si nu oboseamu in ecsercitarea manei mele pentru de a satisfacé gustulu meu. Inse o languedime placuta cuprinse incetulu cu incetulu tóte simtirile mele, ingreniá membrele corpului meu si intrerupse activitatea sufletulu meu. Cunosceamu neactiunea mea prin molesirea cugatariloru mele, simtirile mele tempite rotundiau tóte obiectele si nu 'mi mai infaçisau decâtu imagini palide si flotante. In momentulu acesta, ochii mei, care devenisera inutili, se inchidu si capulu meu ne mai fíne sustienutu prin forti'a muschiloru, se pléca capulu meu redímu pe verdétia. Totulu se intunecá. Cursulu ideiloru mele fíu intreruptu si ecsistentiei mele. Somnulu meu fu ade. Déca elu au fostu de o durata lunga, despre tempu si neputendu a'lu mes. Déca nu a fostu, decâtu o a doua nasc. tiamu era: cà incetasemu de a ecsis. micire pe care o probámu, me facea se me facea se simtiu, cà eu nu voiui ecsista totu.

Mai incercámu inca si o alta nedumerire: sciamu déca id tempulu pe càtu tienù somnulu meu, nu amu perdutu o parte a fintiei mele. 'Mi incercamu simtirile si cautámu a me recunósce.

In momentulu acesta stéu'a dílei ajunse la capetulu cursulu seu si si stinse splendórea sa. De abia observámu cà perdu simtiulu vederiloru, 'mi simtiamu ecsistenti'a mai tare, decâtu se me temu cà voiui inceta de a fi, si indesiertu obscuritatea in care me aflamu, 'mi rechiamo in memoria ide'a primulu mea somnu.

I. G. Baritiu.

Correspondentie de ale repausatiloru.

(Urmare.)

Vien'a 16 Decembre 1855.

(F r a g m e n t e.)

De nu eramu separatu pe redactiune pentru atát'a neluare aminte la corectura, 'i trimiteamu de multu tractatulu lui Petru Schiopulu in originalu si in versiune; dar' póte cu acést'a ar' fi separatu pe amicul Constantinu Hurmuzache, care dupace m'amu inturnatu dela Cracovia, inca de pe cale din Leopolu mi-a scrisu cá se'i trimetu o versiune romana si se nu publicu tractatulu, cà-ci se cade se'lu publice alu in „Zimbrulu.“ L'amu ascultatú si nu vilu trimeta.

Totu din caus'a acést'a amu intardiatu cu unu comentariu istoricu asupra lui. Acestu comentariu istoricu e de lipsa, pentru cà Petru se tituléza „Princeps Vallachiae et Moldaviae,” candu elu era numai alu Moldaviei si traia bine cu Mihnea ori Mihaiu turcitu alu Romaniei.

Eu ve voiu trimite in dilele aceste comentariulu, póte si tractatulu in amendoue limbele, cu tóte cà Constantinu dicea cà se cade se ésa in Moldov'a si se'lu luati voi de acolo. Mie mi-aru placea se ésa de-odata la voi si la ei; dar' cumu se póte acésta? Póte capatu respunsulu dela Cernauti in dilele aceste; amicii se afla toti acolo. Constantinu mi-a scrisu odata dela Cernautiu, insciintiandu-me cà articululu meu s'a reprodu su in Zimbru si Stela, si cà Cogalniceanu é' a facutu o arma din acést'a in contra Laurianului; acésta me supera prea multu si nu sciu ce asiu face, cà se midiuloescu o reconciliare intre Cogalniceanu si Laurianu acolo.

Eu amu mantuitu*) codicele finantiare, si mane me apucu de unu memorialu pentru apararea drepturilor principatelor. Constantinu m'a insarcinatu cu acesta, se le facu adeca conceptulu, si apoi se-lu mai amplifice ei acolo, si se-lu subscria catu voru poté mai multi, cà se dea catra poterile cele mari. Eu inse le-amu datu planulu si staruescu ca se se subscria in amendoue tierile si me totu fremantu cu capulu, cumu asiu poté lucrá in Bucuresci, cà se se faca unu lucru bunu din amendoue partile. Te rogu se'ti dai si tu parerea, cumu amu nimeri-o mai bine? Tu stai, ori voi stati in mai dese rélatiuni cu Bucurescenii; credeti cà amu poté aduna subscripture? Si prin cine? Mai bine ar fi firesce, daca Sion s'ar' duce in Bucuresci anume pentru acésta.

De ce nu mai ese Patria? Scrieti'mi. La inturnarea din Cracovia amu aflatu pe bietulu Moroianu mortu**). Inainte de purcederea mea si luni si marti (19 si 20 Noembre) a fostu la mine in cancelaria, si mai voiosu decatu totu-deaun'a; i-amu datu tutuu si amu glumitu multu cu elu. Alta data ilu portamu cam aspru, de ce nu lucra cu condeiulu, cà avea capu bunu si era romanu infocatu. La purcederea mea nu poteamu divina nimicu; ba inca i-amu disu cà de multu nu l'amu vediutu asia de voiosu, pentrucà era fórte melancolicu si dile intregi nu vorbea cu amicii sei; ba de multe ori in cafenea luá unu jurnalulu in mana si se perdea cate 1 ora afundatu pe unu punctu, fara se cetésca ori se se uite in laturi, ori se scia ce se face impregiuru-i. Dela mórtea tata-seu s'a facutu mai melancolicu; nu'i esia din capu mahnirea cà cei mai de aprópe au potutu se-lu

*) Este moldovenismu, semnifica terminatu.

***) Unu teneru din cei mai buni ai tempului seu, de origine dintr'o familia fruntasia dela Cernatu (una dintre comunele numite Sacele si Siete-sate in distr. Brasiovului). Acestu casu este unulu din multele casuri triste si doreróse, de care se mai intempla in epoc'a nóstra. Red.

insiele si se-lu nedreptatiésca in privinti'a remasului. Mie nu mi s'a plansu despre acésta, dar' s'a plansu catra colegi. In érn'a trecuta a inceputu a tiené jurnalulu despre tóte cate i se intemplau peste di. L'a continuatu cateva dile. Intr'o di se afla adnotatu (in Februaru 1855). „Suntu cu totulu desperatu; Dumnedieule, déca nici in cei mai de aprópe ai tei, nici in amici, nu te mai poti increde!? apoi cum se mai traiesci? Mi s'a uritu a mai trai.”

Cea din urma insemnare e diu 23 Octombre; asia sta scrisu; dara scriptur'a era atatu de prospeta, incatu nu remane indoiéla cà e din 23 Noembre — diu'a mortiei lui, inse era confusu si a pusu Octombre in locu de Noembre. In diu'a acésta dar', in in cea din urma a vietiei lui a insemnatu aceste: „Afurisitu se fia si numele aceluia, la care se inchina tóta lumea“ ... Puncturile aceste lasa indoiéla, ce va fi intielesu: pe Ddiu ori bani s. banulu? Se vede cà banulu, cà n'avea nici o pará; platise inse cu cateva dile mai inainte multe datorii; dar' mai suntu neplatite.

Acumu, dupa ce combinamu tóta portarea si vorbele lui din tómn'a acésta, cunóscemu cà elu a fostu aplecatu tare la monomania si cà avea de multu gandulu de a se sinucide; ba se vede cà lui insusi îi era frica de sine, si nu poté siedé singuru. E siguru cà in minutulu faptului era smintitu.

Medicii inca au datu opiniunea acésta dupa ce l'au spintecatu. Opiniunea loru e: „Monomania, si cà ideia de a'si curmá firulu vietiei era mai fipta, si cà mai curendu ori mai tardiu totu cerca se o esecute, si cà numai o bóla grea ori alta straformare radicale in organismulu lui, l'ar' fi potutu vindecá.“ De aceea 'i s'a datu si seculur'a usitata pentru cei morti de mórte naturale.

Mai adaogu atata, cà elu numai catra soru-sa veduv'a reposatului Circa, avea deplina incredere si pe ea o iubea mai multu.

1856 Februaru.

Celu dela Orade, candu aude pe la cei mari plangeri despre romani, in locu de a-i apara, îi apasa dicundu: „Apoi eu bine îi svatuescu, dar' nu me asculta, cà ei suntu cu capetele mari.“ Acestu cosiuteanu dice necontenitu, cà voi toti cari ati fostu la Blasiu in 3/15 Maiu si la comitetu, ati voitutu se stricati uniunea cu Rom'a si se faceti totu Ardélulu raso-ortodocsu, si cà voi ati pusu pe Siagun'a in capu. De aceea me acusa si pe mine, si nu fara cuventu catu pentru deputatiunea din Vien'a in 1849, cà in adeveru eu amu staruitu atunci mai multu cà se-lu aducemu din Olomutiu, unde mersese diu Moldova si Bucovin'a. Suntu doi ani de candu nu m'am mai dusu pe la Erdeli; atunci inse m'am certatu furca cu elu. Acumu doi ani venise aici si adusese si pe Teodoru Aronu dela Bud'a cu sine. Acesta

totu sta de mine se me ducu se facu o visita Escelentiei sale, cà me doresce; eu i-amu spusu cà sciu cà o se me certu cu elu. Cu tóte aceste m'am dusu si dupa salutarea de buna venire, elu me si apucà de nasu cu vorb'a: „audiu cà d-ta me acusi cà vrén se introducu in biseric'a romaniloru ritulu latinu si limb'a latina.“ Eu i-amu respunsu: „adeveratu cà vorbescu unii despre acésta; ér' catu pentru mine, asiu fi unu mare secu, candu asiu crede cà ai poté face acestu lucru; cà-ci de si ai cercá, poporulu te-ar' ucide cu petre.“

De aici s'au iutítu vorbele. ér' a acusatú adunarea dela Blasiu si pe comitetu de scopulu de a stricá uniunea; ér' mie mi-a imputatu cà si eu amu statú se punemu pe Siagun'a in capu. Scii ce i-amu respunsu? Ascuta: Amu disu: asia e; dar' scii de ce? Elu: „ba nu sciu.“ „Se-fi spuiu eu — adaosei; comitetulu si noi toti trecemu de democrati scl.; pe Hakman nu-lu poteai scóte din visuin'a lui; episcopulu Lemeni sta cá internatu in Clusiu; ér' Escel. ta te affai in castrele lui Cosiutu si predicai si agitai in contra dinastiei legitime, si pentru Cosiutismu; deci pe cine era se punemu in capu? Cu acést'a m'am sculatu, amu luatú pelari'a si amu plecatu. De atunci nu m'am mai dusu pe la elu. Acesta dar nu apara pe nici unu romanu persecutatu.

Siulutiú? Nu póte*).

Vien'a 23 Marte 1856.

Lasa cà se tiparescu deodata codicile civile si codicile finañiare, lasa cà traducu regulamentulu procesului civile, nefiindu bunu de nimicu celu tradusu in Sibiiu, lasa cà suntú ocupatu si din partea ministeriului de cultu, tóte aceste pe langa lucruri oficiali, apoi e si corespondinti'a cu principatele, de si vediu cà tóta staruinti'a mea de a misca (fó'i'a r.) veni, si de a'i aduce se faca si ei ceva (fó'i'a r.) nupta) acum — si acestu acum e si tardíu — a remasu tóra resultatu. Toti suntú mari in vorbe, si numai in vorbe le sta patriotismulu. Ai vedíutu afurisitele de rescripte turcesci? Va se dica Ghic'a domnia numai in intielegere cu turcii, elu supunea tóte la aprobarea ministeriului turcescu! De aceea elu si in anulu trecutú n'a vrutu se urmeze lui Stirbeiu si se protesteze si elu in contr'a rescriptului Portiei relativu la trimiterea deputatiloru la conferintie. Acum ér' nu voiesce a protestá, si protestulu moldoveniloru nu l'a primitu. Astadi numai Stirbeiu lucra pentru drepturile tieriloru, intocmai cum ne-am intielesu amendoi in anulu trecutú. Protestulu lui celu de acumú trimisu la conferintie si dusú de fiulu seu,

*) Nu, cà denuntiarile curgea neincetatu asupra denulului din tóte partile, nici nu era in stare se se póta apara de ele in acea epoca fatale, candu tóte causele politice si religióse era tractate la intunerecu. Red.

face lui Stirbeiu tóta onórea, si de patriotu, si de barbatu de statú. Eu am tóte operatele lui, atatu despre acea ce a tramisu la Parisu inainte de deschiderea conferintieloru, catu si protestulu de acumú. Celu dintaiú operatu e cá si celu ce erá se'lu dea la conferintiele din Vien'a, si pe care l'amú compusu in esentia amendoi candu fusesemu in Bucuresci. E unu lucru de mirare cu tóte aceste, cumu draculu se putú amagí Europ'a si a crede lucrurile cu totulu altfelú decumu suntú. Scrisórea din Bucuresci esita in Indépendance din 19 Marte si alt'a din Iasi in Journal de Debats totu din 19 Marte mi-a turburatu totu sangele. Cea din Indépendance e dela clic'a Ghiculesciloru unita acum cu Cantacuzinescii; ei s'au grabitu se strice impresiunea adresei divanului ad hoc, si au luatú colóre de patrioti, candu lucrulu e cu totulu din contra. Dar si Stirbeiu e de culpa cu secretele lui, cà nu va se affe nimene ce face si chiar' cei din Bucuresci ilu judeca réu, pentru-cà nu sciu ce lucra. Se scii inse, cà cei de aici suntú superati, pentru-cà Stirbeiu in operatulu tramisu inca in 12 Fauru la Parisu a cerutu impreunarea principatelorú cá o dorintia universale s. c. l. Candu s'a infaciosiatú feciorulu lui Stirbeiu in trecerea la Parisu, joi in 13 Marte la 12¹/₂ la imperatulu, acest'a i-a disu vorbele aceste: „Je connais l'opinion de votre père, il veut la reunion des deux principautés; mais je ne crois pas que ce serait dans l'intérêt de ces pays.“ Dupa ce i-a respunsu omulu, cà romaniloru in puntulu 1. de garantie si in 1. propusatiune austr. li se promite o reconstituire conformu dorintieloru lorú (à leurs vœux), tatalu seu erá datoriu a se face organulu unoru dorintie atatu de ferbinti si comune. La acést'a i-a respunsu imperatulu: „Mais les principautés ne savent pas ce qu'elles demandent!“ Dar' eu sciému mai dinuainte cà la plecarea lui Buol s'a tienutu aici conferintia, in care Riulu (Bach) i-a convinsu, cà unireá principatelorú nu e de interesulu Austriei. Werner care tiene loculu lui Buol, i-a spusu totu asia, spunendu-i curatu ceea ce sciému si noi, cà in Parisu afara de Pórta numai Austri'a se lupta in contr'a impreunarei, i-a spus'o verde cu vorbele aceste: „mais malheureusement, nous sommes seuls.“ Inse acumú audimú, cà Austri'a a triumfatú; prin urmare amú perdutu speranti'a de impreunarea principatelorú. Macar déca Ghica Voda ar' fi sprijinitu si elu pe Stirbeiu, atunci totu insemná altu-ceva cererea acestui din urma.

(Va urmá).

Vasille Aronu si operele sale.

(Urmare.)

Elu la limanu apucase
Corabiile lasase
Aicea vrendu se se bage
In altariu cá se se róge
Deci dupa ce au intratu
Si gratia li s'a datú

Cu craiés'a a vorbi
 Incepura a grai:
 O vestita! o alésa!
 O neinvinosa craiésa
 Caruia vedem, s'au datu
 Dela marele 'mperatu
 Potere se faci cetate
 Cu tarile tale glóte
 Noi, o amaru! vaiu de noi!
 Cuprinsi de grele nevoi
 De venturi imprastiati
 Si de valuri aruncati
 Rugamu-ne toti de tine,
 Fa cu noi unu nespusu bine!
 Fia-ti, o craiésa, mila
 Intru trist'a nóstra sila
 Primeste-ne si pre noi
 Pre cei mancati de nevoi.
 Ca noi nu venimu armati
 Nu spre bataia gatati.
 Noi nu spre prada venimu,
 Nu tiér'a se-ti pustiimu,
 Ci venimu cá nesce 'nvinsi
 Si de greu necasu cuprinsi.
 Este tiér'a cunoscuta
 Poternica si avuta
 Locu Hesperia¹⁾ se chiama
 Dela greci de buna sama
 Enotrii o au domnitu
 Acumu veste au esitu
 Ca Itali'a numescu
 Dela numele craiescu
 Aclo amu fostu popnitu
 Er' candu nice n'amu ganditu
 Unu ventu gróznicu se scornesce
 Valu nespusu pé mare cresce
 De a carora potere
 Intru nespusa durere
 In tóte parti improscati
 Cá vai de noi alungati,
 Abia cativa ne aflamu
 Si inaintea ta stamu
 Spune-ne ce ómeni suntu
 Carii tienu acestu pamentu?
 Nu ne lasa se esimu
 La uscatu se odihnimu.
 Cu sumetia cu fala
 Asupra nóstra se scóla
 Nici in tiermuri nu ne lasa
 Ci in napoi ne indésa
 De nu vi se face mila
 De a nóstra trista sila
 Si de necasulu celu greu
 Teme-veti de Dumnedieu
 Carele dreptatea scia
 Si romane in vecia
 Dintaiu candu corabieamu
 Craiu pe Eneas aveamu
 Craiu poternicu minunatu
 Si in tóte parti laudatu
 De undeva mai traiesce
 Si in lume mai trudesce
 Au ca marea l'au sorbitu
 Si de viu l'au inghititu
 Nu ne tememu noi nimica,
 Nice nu ne este frica

¹⁾ Hesperia odinóra, éra acumu Itali'a dela povatiunitoriu
 ei Italus.

Ca dór' iti va fi rusine
 Ca amu alergatu la tine.
 Avemu si noi dereptati
 Avemu fórte tari cetati
 In tiér'a Siculicésca
 Cin'o vrea se ispitésca.
 Avemu Acestes vestitu
 Din nému troienescu prasitu.
 Lasati-ne se venimu,
 Pucintelu se odihnimu
 Bradi din codruri se alegemu
 Si ce-i stricatu se diregemu
 Se pornimu a dou'a óra
 Catra Itali'a iara
 De cumva ne va lasá
 Craiulu se potemu intrá.
 Er' de e trecutu de noi
 Inpilatii in nevoi
 Si de cumva tu fierbinte
 Alu Troianiloru parinte!
 In Afric'a stapanesci
 Cá unu domnu mare domnesci
 Incai se mergemu la mare
 A Siciliei din care
 Suntemu afara goniti
 Si aicea duditu.
 Asia Ilioneu dise,
 Er' Troianii toti prinsese
 Necagiti a murmurá,
 Er' Dido grai asia:
 O Troiani frica tipati
 Nimicu nu ve superati!
 Starea lucrurilor mele
 Si vremile cele rele
 Asia aducu si poftescu
 Cá bine se me grigescu
 Cine-i care se nu scia
 Eneasc'a familia?
 Si Troia cea minunata
 Prin greci dela voi luata?
 Némulu acestu Tyriescu
 Pe care eu stapanescu
 Nu este asia de reu
 Si la minte asia greu,
 Nici') nu departe resare
 De noi caldurosulu sóre.
 Sau voi asia socotti
 In Itali'a se fiti
 Sau la a lui Erix tiéra
 Ve trageti cu mare para
 Unde'ti vrea eu v'oiu lasa
 Ba si agiutoru v'oiu dá.
 Sau de socotiti mai bine
 Cá se remaneti cu mine
 Cetatea ce o zidescu
 Voue vi o daruescu
 Toti din corabii esiti,
 Si pe alu meu locu veniti
 Si-mi va fi mie Troianulu
 Intocma cu Tirianulu.
 Eneas de ar' veni!
 O de elu aici ar' fi!
 Dupa densulu voiu tramite
 Corabii bine gatite
 Ómeni, cari suntu patfiti
 Si 'ntr'aceea procopsiti

¹⁾ Nici iproci, filosofi dicu, camu-cá ómenii, cari se nascu
 in tiéra mai figurósa, suntu mai grei la minte.

Pe mare se ispitésca
 Cá unde-va se-lu gaséasca.
 De aceste dulci cuvinte
 Trist'a lui Enea minte
 De multu poftea cá se ésa
 Din intunecél'a grósa.
 Atunci Achates pornesce
 Si lui Eneas graiesce:
 O Eneas ce gandesci?
 Ce acum mai socotesci?
 Tóte vedemu cá suntu bine;
 Lucrulu pe voia ne vine.
 Socii toti ni se gasescu
 Numai pucintei lipsescu;
 La carii noi amu privitu
 Pana marea i-a nghifitu
 Cealalte avemu tóte
 De maica-ta aratate,
 Abia Achates graiesce
 Negur'a se si urnesce;
 Se vede Eneas standu
 Si cu faci'a stralucindu
 Cá Dumnedieu la faptura
 Vitézu la cautatura
 Ca-ci ca Venus maic'a sa
 Voi se fia asia.
 In ochisiori insufase
 O cautare frumósa
 Si o nespusa frumsetia
 A crudeloru tineretie.
 Atunci incepú asia
 Catra toti cati aci stá
 Éta-me cá suntu de facia
 Craiésa cinstita facia!
 Eu Eneas celu casnitu
 In mare de ventu gonitu
 O craiésa minunata,
 Una singura aflata,
 Careia 'n grele nevoi
 Ii fuse mila de noi
 Care pre noi necagiti
 De cate avéamu, lipsiti
 In cetate ne primesce
 Si bine ne daruesce,
 Nu-ti putemu a-ti multiamí
 Precumu ni s'ar cuveni
 Nici totu némulu troienescu
 Pentru lucrulu celu cerescu
 Care cu noi ispravisi;
 Candu la tine ne primisi,
 Nu póte se-ti resplatésca!
 O, O! virtute craiésca!
 Ce vreme s'au fostu ivitu
 Candu Dido s'au zamislitu?
 Ce parinti aceia fura
 Cari pe tine te nascura?
 Cinstea, si laud'a ta
 In veci nu va incetá
 Bateru unde eu voiu fi,
 Asia Eneas graí.
 Apoi dirépt'a intinde
 Si pe Ilionu prinde
 Si pe Serestu intre toti
 Ai sei fórté doriti soci,
 Pe Cloantu si pe Gianu
 Vestitulu acela Troianu.
 Dido antaiu se 'ngrozi
 De lucru ce se iví
 Din a lui Eneas facia
 Treundu in locu grós'a cétia

Mai apoi asia grai:
 O! ce lucru póte fi!
 Eneas dumnedieescu
 Eu tare me ingrozescu
 Ce trista nenorocire
 Prin primejdii de perire
 Te pórtá si te sdrobescé
 Si tare te chinuesce,
 Ce putere te-au fípatu
 In a marii pré tristu statu?
 Au tu esci Eneas sciutulu
 Din marea Venus nascutulu?
 Mie aminte imi vine
 O Eneas fórté bine
 Cá unu tauru au venitú
 In Sidona izgonitú
 Si tipatu intru ocara
 Prin resboiu, dintr'a sa tíera
 Atunci Belu tatalu meu
 Pradá Chiprulu fórté reu
 De atunci mi cunoscuta
 Si fórté bine sciuta
 A Troii grea gefuire
 Si gróznica pustiire.
 Insusi acelu tiranescu
 Inprotivnicu teucrescu
 Pe Teucarii laudá
 Si pe Troiani inaltá
 Dicundu ca elu e nascutu
 Din némulu acelu de multu
 Deci dara tineri venitú
 Si la noi salasiuitú
 Asemenea fuiú si eu
 Casnita de necasu greu
 Pana candu avuiu norocú
 De sositú la acestu locu
 Necasuri grele rabdandu
 Si multu fórté necagindu
 M'am invetiátu se agítu
 Pre celu in necasu cadítu.
 Intr'acestu chipu vorbesce
 Si cu Eneas pornesce
 Ilu duce intr'a sa casa
 Intr'o palata aléssa.
 Poruncindu se ispravésca
 Slujb'a cea dumnedieésca.
 Intre altele gatite
 Fara zabava trimate
 La a lui Eneas soci
 Carii stá la limanu toti
 Douediecí fórté grasi boi
 Si o suta grase oi
 O suta de miei frumosi
 O suta de porci spatosi
 Si vinu bunu si marmadiu
 Culesu tómn'a mai tardiu.
 Iar' in palat'a numita
 Cu mare pompa gatita!
 Se gatéza ospetiu mare
 Haine cu o frumsetiare
 Si o podóba nespusa
 Ce ochi de omu nu vediuise
 Multime d'argintu pe méssa
 Lucruri mari, ce le 'nsirase
 Si le prinsese pe rendu
 Dela vechiulu némú luandu
 Eneas cá unu parinte
 Cu o iubire fierbinte
 Pe Achates ilu trimate
 La locurile numite

La corabii langa mare
 Cu aceea adaogare
 Lui Ascanie se dea
 Aceste apoi se-lu ia
 In cetate se-lu aduca.
 Grige mare ilu apuca
 Pentru fiulu celu iubitu
 Ascanie¹⁾ multu doritu.
 Deci candu Achates pornesce
 Si acést'a-i poruncesce
 Cá darurile luate
 Si din Troi'a apucate
 Hain'a cea intraurita
 Invelitóri'a rosita
 A Elenii cei frumóse
 Ce dela Meceni²⁾ luase
 Candu la Troi'a se ducea
 Si spre greu necasu grabea.
 Si schiptru imperatescu
 Si lantiu de auru craiescu
 Si corón'a cea vestita
 Tóta din auru gatita
 Spre acestoru seversire,
 Achates cu o grabire
 Fórte tare se ducea
 Si la corabii gande
 Iara Juno ce gandesce?
 Altu viclesingu socotesce
 Cá in locu de Ascanie
 Cupido insusi se via
 Cu darurile numite
 Si spre adusu poruncite:
 Cá asia venindu Cupido
 Se flacareze pe Dido
 Si in ósa peste fire
 Sé-i infiga o iubire
 Venus fiindu ingrigiata
 De acestu lucru se gata
 Fiindu ca frica avea
 Si de Tyrii se 'ngrigea
 Ómeni faciarnici fiindu
 Si vorb'a nu pré tiindu
 Juno arde, flacaréza
 Tóta nóptea schinteéza
 Singura se necagesce
 Si catra Amoru graesce:
 Fiiule! a mea potere!
 In necasuri mangaiare
 Fiiule! tu unulu esci,
 Care nu pré multu gandesce
 De tunetu de fulgerare
 Alui Jupiter celu mare
 Iata viu cu vorbe line
 Si tare me rogu de tine
 Fiindu cumuca tu scii tóte
 Cumu Eneas alu teu frate
 Pe mare se necagesce
 De tóte parti se isbesce
 De a lui Juno mania
 Ce are spre noi urgia
 Pe acest'a Dido 'lu tiene
 Si ilu primesce la sine
 Cu vorb'a ilu intardia
 Si nu sciu ce va se fia?
 Eu insumi gandescu asia
 Ca Juno nu s'o lasá

Nici va fi fiindu machnita
 Cu atat'a odihnita
 Deci eu asia gandí
 Ca lucrulu va prisosi,
 Cá mai intaiu se te duci
 Si pe Dido se apuci
 Se-i insuflezi o iubire
 O flacara peste fire,
 Cá se ardia de focu tóta
 Si se stee nemutata
 Pe Eneas se iubésca
 Cu dragoste nebunésca
 Daca vei voi a face
 Precumu si mie imi place
 Se asculti numai de mine
 Eu te voiu invetiá bine:
 Alui Eneas fetioru
 Se gata cu mare doru
 In cetate se se duca
 Si dáruri scumpe se duca
 Care le au prin rapire
 Din a Troiíi pustiire
 Eu pe elu l'oiu adormi
 Catu nu s'o poté trezi
 Cá se nu prindia de veste
 De lucrulu nostru cumu este
 Tu te fá in form'a lui
 Nimeruia se nu spui
 In form'a lui te imbraca
 Si spre a lui chipu te pléca
 Intr'acést'a chipu facúndu
 Si in cetate mergúndu
 Dido te-o prinde in bracia
 Te-o sarutá cu dulcétia
 Tu atuncea o sagéta
 Cu dragastós'a sagéta
 Si ii insufla unu focu,
 Catu se nu póta stá 'n locu
 Amorul daca primesce
 Porunc'a, se si gatesce,
 Aripile giosu le lasa,
 Si cá Ascanie pasa
 Éra Venus somnu nespusu
 Lui Ascanie de susu
 Ii trimite; cu dulcétia
 Ilu ia intr'a sale bracia;
 Catra Idali'a¹⁾ sbóra
 In dumbrava se pogóra
 Dumbrava desfatatória
 Si cu flori mirositória
 (Va urmá.)

Crucea si Angerulu.

Dedicatie d-nei Eugeni'a Conduratu.

Plevn'a, 1877.

Gemete ingrozitóre
 Inaltiandu-se la ceriu,
 Resuná peste hotare
 Contra lantiului de feru.

Valurile turburate
 Istrului interitatu.
 Ceru se fia resbunato,
 Tunului inflacaratu.

¹⁾ Ascanie fetiorulu lui Eneas.

²⁾ Mycenis in testulu latin.

Not'a transcrietoriului.

¹⁾ Idali'a: orasiu si unu bercu in ostrovulu Chiprului.

In midioloculu desperarei
Unu angeru consulatoru
Reversa alu vindecarei
Balsamulu mantuitoru.

Riurile traverséza,
Stancile 'l-adapostescu;
Crucea ce ilu dirigéza
Aripile ii umbrescu.

Frigu, ninsori, calamitate,
Nimicu nu 'i s'au opusu
D'a 'mplini cu bunatate
Misi'a ce 'si-a impusu.

Crucea rosia 'i fericita
Standu pe sinulu ei frumosu,
Dormindu, dulce, linistita,
Pe braçu 'i misteriosu.

Crucea, emblem'a credintiei
Sufletului intristatu,
Alinarea suferintiei
Angerulu a protegiatu.

Crucea, stéu'a copilitiei,
Simbolulu lunei iubitu,
Insufflarea pocaintiei
Fruntiloru cu peru albitu!

Crucea scapa condamnatulu
Din catene lantfuitu;
I se 'nchina totu bogatulu
Si seraculu umilitu!

Crucea trouulu intaresce
Si conduce pe poporu,
Crucea nu deosebesce
Pe bogatu din cersietoru!

Crucea 'i se infacisíedia
Copilasiului nascendu,
Diu'a-nóptea ilu veghiadia
Pana 'l duce la mormentu!

Crucea cu dragu insotiesce
Inimele in amoru,
Universulu carmuesce,
Protege pe caletoru!

Crucea mandru stralucesce
Pe peptulu invingatoru,
Ea a fostu nedespartita
D'alu lunei mantuitoru!

Crucea-ar' fi mai adorata
Rivalu daca n'ar' avea
Angerulu de caritate
Mergúndu alaturi cu ea.

Craiova.

Helena Baitler.

L I T E R A R I U.

Legendariu pentru scólele poporali romane, de Stefanu Popu, profesoriu. Aprobata de comisiunea scolastica archi-diecesana. Editiunea II. indreptata si inavutita. Cu 15 ilustratiuni. Blasiu. Tipografi'a seminariului gr. cat. 1878. 8-vo. pag. 136. (Legatu, pr. 45 cr.)

Metodulu computului in scól'a poporala. Manualu pentru invetiatori si preparandi, de

N. Gr. Borgovanu, profesoriu preparandiale. Gherla, Cu literale tipografiei diecesane 1878. 8-vo. mare. pagine 92. (Pretiu?)

Pe invelitórea acestei carti se mai vedu anuntiate alte 20 carti, de vendiare la redactiunea foiloru Predicatoriulu si Cartile Sateanului romanu, in Gherla.

Nou Abecedaru romanescu de Vasile Petri. Sibiu. Tipografi'a lui Iosifu Drotleff & Comp. 1878. Formatu 8-vo. pag. 96. Tipariu din cele mai elegante. Legatura buna. Pretiu 25 cr. De altumentrea acestu Abcdariu e tiparitu cu semiluni, circumflecte si cedile; acést'a inse se tiene de filologi, nu de noi.

La intrebarile facute catra redactiune despre diverse produse literarie, respundemu rogandu pe on. publicu, cá se binevoiesca a se adresá mai alesu la librarii si tipografii, din cauza cá noi nu ne ocupamu nici chiaru cu vendierea produselor proprii, ci le transpunemu la librarii, dintre carii cátiva impartu si catalóge tiparite. Asia de es. dela tipografiile si librariile din Sibiu, cumu W. Krafft, Iulius Spreer, Tipografi'a archidiecesana, eredeá Closius, Drotleff & Comp. póte cineva se'si facea cate o colectiune respectabile de carti romanesci, care se coste sute de fl.

In Brasiovu Frank & Dressnandt, H. Zeidner, librarii, I. Gött & fiu, Römer & Kamner, tipografii.

In Blasiu librarii'a W. Krafft.

In Clusiu Ioanu Stein.

Dictionariu ungurescu-romanescu (Magyar-román Szótár) intocmitu de G. Baritiu dupa alu academiei si alu lui Fogarassi, Brasiovu 1869, 8-vo. mare, tipariu meruntu, 649 pag. séu 41 cóle, legatu bine pretiu 3 fl. 70 cr., legatu usioru 3 fl. 20 cr. se afla de vendiare atatu la Frank & Dressnandt in Brasiovu, piati'a pómeloru, catu si la W. Krafft, la Iulius Spreer in Sibiu si la I. Stein in Clusiu.

Transilvani'a, fói'a asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, care ese in anulu 11-lea, de 2 ori pe luna, cate 1 1/2 cóla, red. G. Baritiu, editoru Comitétulu asociat., se prenumera de-a-dreptulu la Comitétu in Sibiu. Pretiulu pe anulu intregu pentru membrii numai 2 fl., nemembrii 3 fl. v. a., in tierile din afara 10 franci.

Exemplarie brosiurate se mai afla pe 10 ani trecuti depuse la Comitétu cate 2 fl. v. a.

Higien'a si Scól'a, fói'a pentru sanetate, morbi, educatiune si instructiune. Va esi in fia-care luna odata, in numeri celu puçinu de o cóla. Pretiulu de prenumeratiune: pre unu anu e 2 fl., pre 1/2 anu 1 fl. Pentru Romani'a si strainatate: pre unu anu 5 franci — lei noi, pre 1/2 anu 2 fr. si 50 ctm. — 2 lei noi 50 b.

Articlii, corespondentiele si totu ce privesce redactiunea se se tramita: la „Redactiune in Temisióra.“ Bani de prenumeratiune, reclamatiuni si totu ce privesce editiunea se se tramita: „la editiunea foiei in Gherla“ (Szamosujvár.) Pentru insertiuni se re-

spunde tacs'a timbrala si 1 cr. dela fia-care 10 litere. Redactoriu dr. P. Vasiciu. Editoru N. F. Negrutiu. Gher'la, 1878.

Reforme in invetiamentulu seminaristicu. Savantulu profesor universitariu din Clusiu dr. Gregoriu Silasi ventilase in pretiuit'a sa foia de odinióra „Sionulu Romanescu“ cestiunea de reforme in invetiamentulu seminaristicu. — Si preste pucinu vediuramu cu multa bucuria facundu-se atari reforme. — Asia in seminariulu din Blasiu: scientiele pedagogico-didactice incepura a se propune mai practece, prin insisi profesorii dela institulu pedagogicu de acolo; — mai tardiu apoi se introduse si studiulu higienei poporale prin mediculu seminariulu dr. N. Stoi'a, — si in anulu scolastecu trecutu si studiulu dreptului politicu-socialu prin avocatulu archidiece-sanu Ludovicu Ciato. — Aflamu cá la institulu pedagogico-teologicu din Aradu s'a infientiatu mai de curendu catedr'a de higiena si chemia. Profesoru e tenerulu medicu romanu dr. G. Vui'a. — Reforme cá acestea salutarie ar' fi se se adopteze la tóte institututele nóstre pedagogice si teologice!

Studiulu Higienei in scól'a poporala. Zelosulu invetiatoriu p. d. normale din Siomcut'a mare dn. Eli'a Popu, intre altele, ne scrie:

Suntu invetiatori, cari au datin'a a pune pretiu numai pre educatiunea intelectuala, ignorandu cu totulu educatiunea corporala séu fisica. Despre acesti'a se póte dice cu totu dreptulu cá nu-si pricepu chiamarea cá instructori si educatori, si nici cugetá la responsabilitatea ce cade asupra-le. A nu invetiá copilulu in scóla nici atat'a, cá dupa-ce va ajunge etatea de barbatu se aiba catu de puçina cunoscintia despre organismulu corpului seu, cá astu-teliu, se fia in stare a observá la sine ori la alti ómeni morburiile mai periculóse escande, acést'a este in detrimentulu prosperitatei, este rusine chiar'. Apoi se ni aducemu aminte, cá „Mintea sanetósa e in corpu sanetosu“ éra morbulu slabesce mintea, strica voi'a si ruinéza poterea. Déca invetiatoriulu va sci propune eleviloru regulele sanitarie, póte fi siguru cá si pruncii cei mai mici din scól'a sa voru castigá atat'a cunoscintia despre organismulu corporale catu se-si póta conservá sanetatea. Nu regule seci higienice intielegu eu pentru prunci, ci propunere practica intuitiva si exemple vii. Asia d. e. vorbindu invetiatoriulu despre gura si asemenandu-o cu usi'a carea se póte inchide si deschide, catu de usioru voru pricepe scolarii cá si gur'a candu e timpulu frigurosú séu aerulu e stricatu, coruptu, trebue inchisa, si se resuflamu pre nasu s. a. . . Déca religiunea e bas'a, temeiuulu educatiunei, in scólele nóstre, apoi numai pucina insemnatate au in educatiune si regulele pentru sustienerea corpului omenescu, cari trebue se le insusiésca omulu inca din fraged'a pruncia intocmai cá si principiele religiunei! Pruncii cunoscundu le-

gile higienice, legile nutrireii organeloru si lucrarea acestora, atunci svaturile rele ale babeloru si de multe-ori crescatórieloru nu voru potea seduce pre omu. Fia-mi permisú a me folosi de unu esemplu pentru a-mi desvoltá opiniunea cu privire la tractarea ce atinge de organismulu internu alu corpului omenescu. Se asemenamu corpulu nostru cu unu cuptoriu incalditu, séu — unde deja e cunoscuta — cu uu'a masina portata cu aburu. Déca voiú enará prunciloru cum-cá si masin'a prin o folosire perpetua trebue se se strice si cum-cá partile stricate numai din aceeași materia se potú érași construí din carea a fostu construite celea stricate; cum-cá la folosirea acestora e de lipsa materialu pentru focu (lemné séu carbuni) si cá se arda foculu, e de lipsa aeru totudeaun'a, cum-cá in urm'a arderei materialulu pentru focu se preface in cenusia si fumu; cum-cá in fine acestea trebuescu curatite din cuptoriu séu masina cá se póta lucrá si mai departe; le voiú spune apoi cá tocmai asia se intempla si cu corpulu omenescu. Óre crede cineva cá pruncii, de si nu toti dar' parten cea mai mare nu me voru precepe? Eu dicu cá dá, numai se le sciú predá totu lucrulu dupa importantia sa si dupa regulele didacticei. Le voiú spune prunciloru cum-cá corpulu nostru in decursulu lucrarei sale inca are lipsa de materialu (mancare si beutura), partile lui inca se strica si acelea trebuescu reinoite cu materialu aptu, nutrimentu; cá corpulu nostru inca are lipsa de aeru curatu (osigenú) cá se póta desvoltá o potere si lucrare mai mare si buna. Multe asiú mai poté adange aici despre odihna, candu corpulu e ostenitu, despre preambulare, ap'a rece si próspeta, aerisarea catu mai desu a chilieloru de locuitu, ferirea de a dá prunciloru veninosulu rachiú ce s'au indatinatu mai multi parenti a o face s. a. cari unu invetiatoriu harnicu, sum convinsu cá nu le va trece cu vederea in scól'a sa mai cu séma la ocașiuni binevenite.

Se invetiamu dar' pre prunci din ce materii e compusu corpulu nostru si cu ce nutrimente trebue se-lu sustienemu, si nutrimentele acestea in ce mesura si dupa cari regule se le folosimu scl. Eu asia credu cá e multu mai cu scopu a cunósce omulu regulele si modulu prin care 'si póte lungi sanetatea, decatu a invetiá numai si numai despre muntii din Asi'a mica, corporele cerești, oceanele, elefantulu etc.

In tipografi'a lui Römer & Kamner in Brasiovu se afla de vendiare urmatóriele carti:

Carte de lectura romanésca pentru clasele gimnasiali inferioiri si reali, autorisata (edit. III. in dóue tomuri mari, 1866) Tom. I. si II. 1 fl.

Gramatic'a romana de G. I. Munteanu pentru clasile gimnasiali. Partea sintactica 1 fl. 15 cr.

Gramatic'a latina de G. I. Munteanu. Partea formaria pentru clasile I. si II. gimnasiali inferioiri 1 fl. 50 cr.